

RAPORT DE ACTIVITATE AL MUZEULUI JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ DIN ZALĂU PE ANUL 1985

Prin activitatea desfășurată de oamenii muncii de la Muzeul de istorie și artă din Zalău și Oficiul județean pentru patrimoniul cultural, național și în anul 1985 s-au îndeplinit sarcinile stabilite prin planul de muncă în conformitate cu Dispoziția nr. 150 din 19 martie 1984, a Consiliului Culturii.

Îndeplinind cerințele funcției de cercetare, muzeografii au continuat cercetarea domeniilor specifice fiecărei secții din cadrul muzeului și oficiului pentru patrimoniu.

Secția de istorie veche a continuat cercetarea arheologică a așezării tractice de la Crasna, urmărind întinderea așezării în zona de nord-vest. Cercetările efectuate de Lakó Éva au identificat aici urmele unor locuințe aparținând culturii trace Otomani — faza târzie.

În cadrul cercetării complexului daco-roman Porolissum, în acest an colectivul de cercetători ai muzeului: Ștefan Bajusz, Dan Tamba și Alexandru V. Matei au realizat săpături arheologice la amfiteatrul orașului și în orașul propriu-zis.

La amfiteatrul orașului lucrările de cercetare conduse de Bajusz Ștefan au fost realizate pe latura de nord-vest a acestui important monument arheologic al complexului. A fost stabilită lungimea arenei amfiteatrului la 66,5 m., rezultând că suprafața arenei amfiteatrului de la Porolissum depășește cu peste 100 mp. întinderea arenei amfiteatrului din capitala provinciei Dacia romană — Ulpia Traiana —.

Cercetările arheologice din orașul propriu-zis au fost efectuate în acest an pe terasa numerotată convențional cu indicativul OL, terasă ce se întinde la est de zidul de incintă al castrului mare sub punctul numit Bisericoața. Cercetări întreprinse aici, conduse de Alexandru V. Matei și Dan Tamba, au identificat existența mai multor clădiri civile de locuit care se aliniază de o parte și de alta a drumului roman lucrat din dale de piatră ce trece prin mijlocul acestei terase. Clădirea cercetată în acest an pare să fi fost locuită și după plecarea armatei și oficialităților din oraș (din Dacia 271 e.n.), mărturie stând unele materiale ce se datează la sfârșitul sec. III și în sec. IV e.n. Printre materialele descoperite o importantă mărturie o constituie o farfurie de lut ars lucrată la roată și care are sgrăfitat pe fund un simbol creștin reprezentând un

chrismon datat la mijlocul sec. IV e.n., o dovadă elocventă a locuirii continue în oraș și în acest secol a populației daco-romane rămasă pe loc.

Tot în acest an au fost efectuate periegeze arheologice în zona orașului Porolissum la presupusele chilii din sec. IX—XI de la Ville Jacului — Pemnița Monului și de la Jac — Cămini, realizându-se relevee și fotografierea lor. Cu această ocazie a fost descoperită una din carierele de piatră folosite de romani în zona dealului Cămini de la Jac. Au fost efectuate periegeze în hotarul satului Crasna unde cu ocazia săpării unei albiș noi pentru pîrîul Ratinului au fost descoperite o serie de materiale arheologice: fibule, vîrfuri de sulite îndoite ritual, un fragment de *umbo* de scut din fier, identificîndu-se existența aici a unei necropole care pe baza materialelor descoperite se datează în sec. III—IV e.n.

Secția de istorie medie a continuat cercetarea atestării documentare a localităților districtului Chioar și a comitatului Crasna în sec. XIII—XVII. Respectiva temă reprezintă încheierea cercetării întreprinse de Elena Musca privind apartenența localităților la comitatele sălăjene în anumite perioade, desprinderea și trecerea lor la comitatele limitrofe, precum și un studiu incipient în problema evoluției localităților și demografiei lor, a toponimiei.

Acoperind aceeași perioadă a epocii medii și epoca modernă, Bajusz Ștefan din cadrul OJPCN Sălaj a continuat studierea pieselor de artă decorativă, respectiv obiectele de cositor aflate în posesia cultelor, realizînd 2 studii deja publicate în revista muzeului, în acest an studiînd obiectele confecționate în atelierele din strălăutate și care se găsesc în județul nostru. Tot în acest an a început cercetarea fondului arhivistic deținut de muzeul nostru, fond referitor la breslele din orașul Zalău.

Ioan Musca muzeograf la secția de istorie modernă, în cadrul temei de an „Asociații, reuniuni și societăți culturale sălăjene în sec. al XIX-lea“, a efectuat cercetări în arhivele de la Zalău, Cluj-Napoca, Sibiu, Brașov, Biblioteca Academiei din Cluj-Napoca și Biblioteca Astra Sibiu. Datele culese au întregit cunoștințele referitoare la această temă, îmbogățind, cu un valoros material documentar fotografiat, fototeca muzeului nostru.

În vederea finalizării temei de cercetare „Viața social-politică sălăjeană în perioada interbelică“, Grad Cornel a efectuat în cursul lunii septembrie o deplasare la Sibiu pentru achiziționarea unor materiale documentare necesare în special realizării viitoarei secții de istorie contemporană, documentîndu-se la bibliotecile de specialitate. Ținîndu-se cont de diversitatea și multitudinea aspectelor care le ridică abordarea monografică a unei astfel de teme, s-a reeșalonat o parte a temei respective și pentru anii 1986—1988.

Secția de etnografie a finalizat tema privind creații populare contemporane, Ioan Goia realizînd „Repertoriul țesăturilor — creatoare din județul Sălaj“ lucrare susținută în cadrul examenului de atestare

realizînd și tematica expoziției „Creșterea tradițională a oilor în județul Sălaj”.

Tema de cercetare „Obiceiuri de primăvară și de peste an” o continuare a temei anului precedent, urma să fie realizată de Horia Ciovîrnache, care a început o primă documentare în arhive și în biblioteca documentară în acest scop.

La secția de artă Maria Badiu a finalizat tema de cercetare prevăzută pentru anul 1985 realizînd repertoriul „Pictori, sculptori și graficieni în colecțiile particulare din județul Sălaj”.

Deși necuprinsă în planul anual de cercetare al muzeului, în anul 1985 a fost realizată o cercetare a istoriei satului Bocșa și în special a vieții și activității ideologului revoluției de la 1848 din Transilvania — Simion Bărnuțiu —. Datele științifice, obținute prin cercetările efectuate pe teren în hotarele satului, cercetările din arhive, din literatura de specialitate precum și cercetarea etnografică a satului, au fost materializate într-o tematică complexă pe baza căreia a fost realizat un mic muzeu al satului în cadrul Centrului Cultural Bocșa.

Încununarea activității de cercetare realizată de către specialiștii muzeului constă în organizarea anuală a sesiunii de comunicări științifice „Istorie și civilizație în nord-vestul României”, la care participă toți specialiștii muzeului fiind invitați specialiști și cercetători de la Instituțiile de cercetare de profil din țară și muzeografi de la muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. La sesiunea din acest an organizată în zilele de 26—27 noiembrie au fost prezentate peste 70 de comunicări care formează baza prezentului volum al anuarului muzeului nostru.

Valorificînd rezultatele cercetărilor temelor specifice, muzeografii au întocmit lucrări științifice care au fost susținute la sesiunea muzeului nostru, parte din lucrări fiind predate spre publicare în anuarul instituției noastre, Acta Musei Porolissensis.

Éva Lakó a prezentat la sesiunea muzeului și apoi a pregătit pentru tipar lucrarea „Date noi pentru completarea repertoriilor epocilor neolitice și bronzului pe teritoriul județului Sălaj”.

Dan Tamba a întocmit comunicarea „Un nou vas cu simboluri creștine descoperit la Porolissum”.

Alexandru V. Matei a susținut comunicarea „Complexul arheologic daco-roman Porolissum — important centru de educație patriotică a oamenilor muncii”, predînd pentru revistă lucrarea „Cuptorul pentru ars ceramică cenușie ștampilată descoperit în așezarea dacilor liberi de la Panic (județul Sălaj)”.

Elena Musca a întocmit pentru sesiunea muzeului comunicarea „Scurtă istorie economică a Zalăului”, iar pentru revistă studiul „Repertoriul localităților sălăjene în sec. XII—XIII.

Bajusz Ștefan a susținut la sesiunea muzeului nostru comunicarea „Cositorul transilvănean — ateliere, meșteri” iar pentru Acta MP, 10 a pregătit lucrarea „Obiecte de cositor din Sălaj. III”.

Ioan Musca în colaborare cu Valentin Dărăban a prezentat la sesiunea muzeului comunicarea „Momentul Simion Bărnuțiu — în expoziția de istorie din cadrul Centrului Cultural Bocșa“.

Grad Cornel a prezentat la sesiunea muzeului nostru comunicările „Declarațiile unor comandanți de unități privind starea de spirit a armatei române în timpul evacuării teritoriului vremelnice ocupat prin Dictatul de la Viena (1—14 septembrie 1940)“ și „Propaganda românească prin radio în frontul luptei anti-Dictat (ianuarie 1941 — august 1944)“.

Ioan Goia a susținut comunicarea „Modalități de determinare a creativității individuale în domeniul artei textilelor populare“.

Horia Ciovinache a susținut comunicarea „Bradul și zorile în Sălaj“.

Corneliu Zebacinski în colaborare cu Ioan Ciocian au susținut comunicările „Teascul pentru struguri de la Chieșd“ și „Fântâna din cetatea Cehului — monument medieval renașcentist“.

Maria Pia Badiu a susținut comunicarea „Portrete de Ioan Sima în colecția de artă a Muzeului din Zalău“.

Ana Pop a susținut comunicarea „Modalități de educare patriotică a elevilor prin intermediul laboratorului de restaurare“.

Activitatea de cercetare a patrimoniului desfășurată în acest an a avut drept rezultat dezvoltarea colecțiilor, muzeul deținând în patrimoniul său la sfârșitul anului 1985 peste 100.000 de piese. În acest an a fost achiziționată pentru muzeul nostru, colecția de lepidoptere și coleoptere exotice și autohtone, a colecționarului Takacs Adalbert din Zalău, în număr de 7.341 de exemplare.

În acest an au fost efectuate lucrări de conservare cu caracter provizoriu și de amenajare a zonei de est a amfiteatrului roman Porolissum, zonă decopertată de cercetările efectuate în anii anteriori. Au fost amenajate zidurile care susțineau tribunele și a fost completat zidul de incintă al arenei, toate zidurile fiind acum ridicate la același nivel. Au fost realizate lucrări de nivelare a carceres-urilor și de eliminare a pământului depus în anii anteriori, întreaga zonă de est a amfiteatrului, acum conservată, putând fi vizitată în cele mai bune condiții. Tot în acest an s-au apropiat de finalizare lucrările de conservare și reconstituire a porții praetoria a castrului mare de la Porolissum, vizitatorii întregului complex arheologic pot vizita acest monument refăcut integral, realizare cu caracter de *unicat* pentru țara noastră, completându-și astfel cunoștințele și imaginea despre ceea ce a reprezentat civilizația romană provincială din Dacia, cultura materială specifică orașului roman Porolissum.

În cadrul laboratorului de restaurare a fost restaurat și conservat o bună parte a materialului arheologic rezultat din cercetările arheologice efectuate pe Măgura Moigradului, și din cercetările realizate în orașul roman Porolissum.

În acest an au fost organizate conform normelor în vigoare depozitele de arheologie în spațiile aflate în clădirile din curtea secției de artă a muzeului. Pentru colecția de coleoptere și lepidoptere a fost realizat un mobilier adecvat, întreaga colecție fiind depozitată într-un spațiu unde au fost create cele mai bune condiții de conservare.

În anul 1985 în cadrul activității de evidență și conservare a bunurilor de patrimoniu s-a realizat un număr de 3.500 de fișe îndeplinindu-se integral norma stabilită prin plan la începutul anului. A fost întocmită lista bunurilor din metal prețios aflate în depozitele muzeului și a fost expediată la București. Întreg materialul provenit din săpături și achiziții a fost inventariat în registrele de bază ale muzeului.

În ansamblul instituțiilor de cultură din județul nostru, care aduc o contribuție importantă la educația patriotică, estetică, la educația multilaterală a oamenilor muncii, Muzeul județean de istorie și artă deține un rol important. Una din preocupările esențiale pe această linie l-a constituit atragerea unui număr tot mai mare de tineri, de alte categorii de oameni ai muncii la vizitarea secțiilor muzeului. Urmare a unei strinse colaborări cu Inspectoratul școlar, Consiliul județean al pionierilor, cu Comitetul județean U.T.C., în anul 1985 un mare număr de elevi din municipiul Zalău ca și din județ au vizitat expoziția de bază și expozițiile temporare organizate la sediul muzeului. Prin aceste activități ca și prin alte acțiuni, în anul 1985 muzeul a fost vizitat de 41.388 vizitatori, realizându-se astfel planul la acest indicator în proporție de 103%.

În anul 1985 pentru educarea tineretului, a oamenilor muncii din județ s-au organizat 149 de acțiuni științifice și cultural-educative din care: 14 expoziții temporare și întinerante, 12 seri muzeale și recitaluri de muzică, 77 conferințe, 3 simpozioane și o sesiune de comunicări științifice precum și 43 de alte acțiuni la care au participat peste 35.000 de persoane. Au fost organizate peste 40 de conferințe în fața unor categorii diverse de oameni ai muncii, cu un conținut complex și divers, cu prilejul unor aniversări cum au fost: Unirea Principatelor, grevele din februarie 1933, aniversarea a 40 de ani de la Victoria asupra fascismului, sărbătorirea independenței de stat, realizându-se și o serie de conferințe care au prezentat tema „Epoca Nicolae Ceaușescu — epoca celor mai rodnice împliniri din istoria poporului român” a județului Sălaj.

În colaborare cu Filiala Sălaj a Societății de științe istorice lucrătorii muzeului au organizat un număr însemnat de simpozioane dedicate evenimentelor deosebite care au fost sărbătorite în acest an de întregul nostru popor în mod deosebit; aniversarea a 40 de ani de la victoria asupra fascismului și împlinirea a 20 de ani de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, moment care a marcat începutul celei mai fertile epoci din întreaga noastră istorie, epocă pe care cu îndreptătită mândrie o numim „Epoca Nicolae Ceaușescu”. În același context a fost organizată și deschisă în cadrul muzeului expoziția intitulată „Epoca Nicolae Ceaușescu — epoca celor mai rodnice împliniri din istoria po-

porului român". Constituindu-se într-o adevărată frescă a istoriei contemporane a țării și în acest context a Sălajului, expoziția vine în sprijinul cunoașterii și înțelegerii în profunzime de către tineri, de către toți oamenii muncii a profundelor transformări prin care au trecut țara și județul nostru în această perioadă, cu adevărat cea mai bogată în înfăptuiri din întreaga istorie a patriei, a meleagurilor sălăjene.

În localitățile județului Sălaj, lucrătorii muzeului organizează cu regularitate acțiuni ale brigăzii muzeistice, urmărind și pe această cale popularizarea patrimoniului muzeului, prezentându-se informații despre istoria orașului Zalău, rezultatele unor cercetări arheologice prezentate pe bază de proiecții a diapozitivelor color, contribuind astfel la cunoașterea de către oamenii muncii a istoriei patriei și a județului nostru. În anul 1985 pe șantierul arheologic al orașului roman Porolissum a luat ființă un șantier al tineretului unde tineri elevi uteciști au putut să îmbine cunoștințele teoretice primite în clasă cu cele practice de pe șantier, lucru ce a avut o influență pozitivă deosebită asupra tinerilor încadrați în această activitate, asupra dezvoltării dragostei pentru istoria meleagurilor sălăjene, a patriei în ansamblu.

O contribuție importantă la educația multilaterală a oamenilor muncii în general, estetică în special, o aduce secția de artă a muzeului, atît prin expoziția permanentă cît și prin expozițiile temporare organizate la sediul muzeului și în alte localități ale județului. Pe lîngă activitatea curentă de vizitare a secției, aici se organizează diverse activități cum au fost conferințe, dezbateri pe teme ca: realitățile sociale ca sursă de inspirație pentru artiști, femeia artistă, femeia sursă de inspirație, Nicolae Grigorescu — viața și opera, Ioan Sima — pictor de origine sălăjeană, despre compoziție în artă și altele. Au fost bine primite de public și au desigur o influență favorabilă recitalurile muzicale și concertele organizate aici periodic, în colaborare cu Școala populară de artă și Școala de muzică, cu participarea unor interpreți prestigioși sălăjeni precum și din alte localități ale țării.

În anul 1985 prin activitatea constantă și asiduă depusă de toți oamenii muncii de la Muzeul județean, a fost realizat planul financiar stabilit, procentul de 31% din bugetul propriu — adică suma de 319.000 lei la autofinanțare, reușind chiar o depășire cu 6.654 lei a sumei planificate. Analizînd încasările obținute de Muzeul județean în ultimii ani: 1980 — 26.000 lei; 1981 — 42.000 lei; 1982 — 64.000 lei 1983 — 79.000 lei; 1984 — 126.000 lei; 1985 — 325.654 lei, urmînd ca în anul 1986 să realizăm 475.000 lei, ne dăm seama de saltul care trebuie realizat în întreaga activitate specifică a muzeului.

Pentru anul 1986 în fața întregului colectiv de oameni ai muncii de la Muzeul județean, va sta obiectivul principal al întregii sale activități, care va consta în restructurarea întregii expoziții de bază și realizarea unei expoziții de bază noi și complete pentru secția de istorie a Muzeului județean, pe baza tematicii realizate în anii precedenți.

ALEXANDRU V. MATEI

**REPORT ON THE ACTIVITY OF THE MUZEUL DE ISTORIE ȘI ARTA
OF ZALĂU IN THE YEAR 1985**

(Summary)

The paper deals with the activity of the Muzeul de Istorie și Artă of Zalău (The Museum for History and Art), Sălaj district in the year 1985. It consists of the following aspects:

- archaeological researches at the sites of Crasna (late Bronze age), Moigrad (Roman town and fort).
- researches for the medieval age, modern and contemporary times.
- ethnographical and folklore researches.
- conservation works in laboratory and restoration works at Moigrad & Roman fort).
- scientific and publishing activities.